

گزارش تألیف یک کتاب درسی جدید

گروه تعلیم و تربیت دینی دفتر تألیف کتاب‌های درسی

اشاره

کتاب جدیدالتألیف فقه دورهٔ پیش‌دانشگاهی رشتهٔ علوم و معارف اسلامی در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ در گروه دینی دفتر تألیف کتاب درسی به صورت آزمایشی آمادهٔ چاپ و تدریس شد. پیش از این متن آموزشی این درس، گزیدهٔ کتاب تبصرة المتعلمین بود که همواره در فرایند یاددهی - یادگیری آن دبیران و دانش‌آموزان با مشکلات و موانعی مواجه بودند. گفت‌وگوی زیر به امتیازات کتاب جدید، مراحل تألیف و مسائل پیرامون آن از زبان مؤلف گرامی، سرکار خانم ملیحه حاجیان می‌پردازد که با هم می‌خوانیم:

■ با سلام، لطفاً خودتان را معرفی فرمائید.

□ حاجیان هستم و در نگارش کتاب آشنایی با فقه در خدمت رشتهٔ علوم و معارف اسلامی بودم. از لحاظ تحصیلات طلبهٔ پایهٔ چهارم حوزه هستم و حدود چهار سال است که در درس خارج فقه و اصول شرکت داشته و تحصیل می‌کنم. نه سال نیز سابقهٔ تدریس در سطوح مختلف حوزه را دارم.

■ آشنایی شما با این رشته چگونه بوده است؟

□ دانش‌آموختهٔ (فارغ‌التحصیل) رشتهٔ معارف هستم و دیپلم معارف اسلامی دارم. چندین سال نیز در دبیرستان‌های مختلف دروس مختلفی، از جمله فقه را تدریس نموده‌ام.

■ در مورد کتاب فقه و ویژگی‌هایی که مدنظر داشته‌اید توضیح دهید.

□ کتاب فقه برای نخستین بار بود که به نگارش درآمد زیرا قبلاً در آموزش و پرورش هیچ طرح و الگویی برای آن وجود نداشت. در خارج از آموزش و پرورش نیز کتابی که با معیارهای آموزشی نوشته شده باشد موجود نبود و سختی کار و حساسیت آن نیز همین موضوع بود. با توجه به این موارد، در مورد کتاب فقه پیش‌دانشگاهی، انتظار نمی‌رود که خالی از نقص باشد، اما فکر می‌کنم ویژگی‌ها و امتیازاتی داشته باشد که بتواند نقایص آن را جبران کند. مثلاً در این کتاب سعی شده است دروس، کاملاً براساس دیدگاه آموزشی، ارائه شود. طرح علم فقه، در عین اختصار، با همه‌جانبه‌نگری صورت بگیرد. البته همان‌طور که مباحث یک علم در یک کتاب نمی‌گنجد شناسایی یک علم هم از گنجایش یک کتاب خارج است. اما با توجه به کتب دیگر تألیف شده برای پایه‌های مختلف آموزشی، سعی شده است این کتاب نیز در قالب و شکل کتب دیگر آموزشی باشد تا زبان آموزشی آن با کتاب‌های دیگر تفاوتی نداشته باشد.

■ به نظر شما این حجم اطلاعات در مورد فقها در ابتدای هر درس زیاد نیست؟

□ همان‌طور که در ساختار کتب آموزشی دروسی مانند تاریخ علوم چهره‌های علمی معرفی شده‌اند، در این کتاب نیز ما ناگزیر بودیم چهره‌ای کلی از سیر حرکت و رشد این علم ارائه دهیم. زیرا شرح احوال فقها در نگاه صحیح به این علم بسیار تأثیرگذار است. البته برای آن‌که دانش‌آموزان در به‌خاطر سپردن این مطالب دچار مشکل نشوند، ما از آوردن ریزجزئیات زندگی بزرگان، مثل تاریخ تولد و وفات، تألیفات متعدد آنان، بیان نَسب کامل آن‌ها و از این قبیل امور خودداری کردیم و بیشتر به خصوصیات ویژهٔ هر فقیه به لحاظ علمی یا اخلاقی و معنوی پرداختیم تا بتوانیم با نگاه کاملاً تربیتی، از تاریخ علم استفاده نماییم.

■ چرا این کتاب از ابتدای سال تحصیلی ارائه نشد؟

□ همان‌طور که می‌دانید زمان تعیین شده برای تدریس درس فقه در دورهٔ پیش‌دانشگاهی یک ترم است و چون درس اصول فقه همین پایه، پیش‌نیاز برای این درس محسوب می‌شود، لازم است تا پس از این کتاب، درس آشنایی با فقه ارائه گردد، زیرا بسیاری از مفاهیم و اصطلاحات به کار رفته در کتاب، اصولی است و نیازمند آموزش در درس اصول فقه است.

■ آیا شما در نوشتن این کتاب کاملاً مستقل و براساس رأی و نظر خود عمل کردید؟

□ وقتی کتابی به عنوان کتاب آموزشی و آن هم به عنوان کتاب درسی آموزش و پرورش قرار است تألیف شود نباید با نظر یک شخص به تنهایی نوشته شود. برای نوشتن این کتاب، طرح اولیه و ساختار کلی آن توسط بنده به شورای تخصصی فقه که متشکل از استادان مجرب در علم فقه و هم‌چنین در امور تربیتی هستند ارائه شد. فکر می‌کنم طرح‌های دیگری نیز هم‌زمان ارائه شده بود. از میان طرح‌های پیشنهادی، طرح بنده، البته در کلیت آن، به تصویب شورا رسید و بنده موظف شدم که این کار سنگین را انجام دهم. بعد از شروع کار، هر هفته جلسات تخصصی شورا تشکیل می‌شد و من هفته به هفته و درس به درس، تألیفات خود را به شورا ارائه می‌دادم و شورا با دقت و همه‌جانبه‌نگری تمام، با تطبیق کلمه به کلمه عبارات با منابع اصلی، و بررسی‌های متعدد تربیتی بر هر درس، به اصلاح و ارائهٔ پیشنهاد می‌پرداختند. لذا این کتاب حاصل مجموعهٔ تلاش‌های علمی و کارشناسانهٔ شورای تخصصی تألیف کتاب فقه محسوب می‌شود.

■ هر صحبتی با مخاطبین این نشریه، مخصوصاً دبیران محترم این درس دارید بفرمائید.

□ من از همهٔ دبیران محترم، که با صبر و حوصلهٔ بسیار زیاد، تعلیم و تربیت فرزندان انقلاب و ایران عزیز را برعهده دارند، کمال تشکر و قدردانی را دارم و خالصانه از آن‌ها درخواست می‌کنم هر گونه پیشنهاد و انتقادی در مسیر بهترشدن این کتاب دارند در اختیار دفتر تألیف قرار دهند تا با همکاری و دل‌سوزی آن بزرگواران بتوانیم چاپ‌های بعدی کتاب را اصلاح کنیم. به امید روزی که بزرگان ما در علم فقه، تألیف چنین کتاب‌های درسی مهم را خود به عهده گیرند. از شما هم به سبب تلاشتان در برقراری ارتباط بین ما و دبیران محترم کمال تشکر و سپاس را دارم و توفیق روزافزوتان را از خداوند متعال خواستارم.

